

GÖTEBORGS UNIVERSITET

En läxa för livet
En intervjustudie om fyra lärares uppfattningar om läxor

Lina Hatteböl & Marcus Pinzani

LAU370

Handledare: Arja Kostiainen

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT08-2611-043

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: En läxa för livet - En intervjustudie av fyra lärares uppfattningar om läxor

Författare: Lina Hatteböl och Marcus Pinzani

Termin och år: VT 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Arja Kostainen

Examinator: Pia Williams

Rapportnummer: VT08-2611-043

Nyckelord: läxa, lärande, ansvar, relation, bildningsuppdrag

Syfte

Syftet med denna undersökning var att förstå om läxor kan fungera som ett redskap för lärande i en skola präglad av interaktionistiska lärandeteorier. Den empiriska undersökningen avsåg att besvara syftet utifrån fyra frågeställningar, som berör hur lärare ser på sitt uppdrag och hur detta påverkar deras förhållningssätt till läxor. Vad har lärare för syfte med att ge elever läxor? Vad har lärare för uppfattning om elevers motivation att göra läxor? Vad anser lärare att det innebär att ha förmågan att ta ansvar?

Metod

En kvalitativ metod i form av intervjuer användes. Fyra lärare, verksamma i skolans tidigare år, djupintervjuades.

Resultat

De fyra lärarna uppger att läxans syfte kan vara: färdighetsträning, författa en skrivuppgift, avsluta skolarbete hemma, bygga upp förståelse inför kommande undervisning, använda vardagsteknik, bygga upp relationer mellan lärare och elev, skapa kvalitetstid och tillfällen till möten mellan barn och förälder samt att utveckla elevernas förmåga att ta ansvar. Inom varje punkt finns det variationer mellan lärares uppfattning av innebörden av ett syfte.

Studien visar att lärares uppfattning om vad det innebär att ta ansvar ser ut på två olika sätt, dels att ta ett yttre ansvar, dels att ta ett inre ansvar.

Lärares syn på sin rätt att ge läxa, d.v.s. utöka sitt inflytande till att gälla även elevernas icke skolpliktiga tid, och därmed ta av elevernas fritid, hänger samman med hur läraren ser på elevens rätt att ta ansvar för sitt eget liv. De lärare som anser att elever inte bör ta ansvar för sitt eget liv och sin situation, ålägger dem att göra läxor av plikt. De lärare som anser att elever har förmågan att ta ansvar för sitt liv, ser till att eleverna gör den för att det är meningsfullt. Några lärare inser att läxan kan orsaka en konflikt mellan barn och förälder.

FÖRORD

I detta förord vill vi tacka våra barn, Alicia och Allegra Pinzani, Hjalmar Hatteböl och Rasmus Mähler. Ni hjälper oss att betrakta världen som underlig och att inte ta någonting för givet.

Detta examensarbete tillägnas alla barn som trots stränga lärare och tråkiga uppgifter inte tappar gnistan. Vi ser er.

Kungsladugård, 25 maj 2008
Lina Hatteböl och Marcus Pinzani

Jag vill inte att de ska lämna mig med en sprucken självkänsla och en tappad lust att vilja lära, utan det viktigaste de ska lära sig i skolan är lusten att lära, för att om du har den med dig så kommer det någon gång bli det som gör att du kommer att lyckas, så att om jag tar död på den i årskurs 6 så, då är det kört va.

En lärares visdomsord

INNEHÅLL

Abstract	2
Förord	3
Visdomsord	4
INNEHÅLL	5
1. INLEDNING & PROBLEMMOMRÅDE	7
2. TEORI	8
2.1 Vad innebär bildningsuppdraget?	8
2.1.1 Vad innebär utbildningsuppdraget?	8
2.1.2 Kunskap enligt bildningsuppdraget	8
2.2 Olika synsätt på kunskap	9
2.3 Styrdokument - Inflytande, ansvar och demokrati	9
2.4 Makt & relationer i litteraturen	10
2.5 Ansvarsbegreppet i litteraturen	11
2.6 Aktuell forskning om läxor	11
3. SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR	14
3.1 Syfte	14
3.2 Frågeställningar	14
4. METOD	15
4.1 Metodval	15
4.2 Förförståelse	15
4.3 Genomförande av studien	15
4.3.1 Intervjufrågor	16
4.3.2 Genomförande av intervjuer	16
4.4 Bearbetning och analys av materialet	17
4.5 Urvalsförfarande	17
4.6 Studiens tillförlitlighet	18
4.6.1 Reliabilitet	18
4.6.2 Validitet	18
4.6.3 Generaliserbarhet	19
4.7 Etiska hänsyn och överväganden	19
5. RESULTAT	20
5.1 Beskrivning av intervjuade lärare	20
5.2 De fyra lärarna ger följande läxor	20
5.3 Läckans syfte	21
5.3.1 Färdighetsträning	21
5.3.2 Skrivuppgift	21
5.3.3 Avsluta skolarbete hemma	22
5.3.4 Bygga upp förförståelse	22
5.3.5 Användande av IT	22
5.3.6 Relationsskapande	22
5.3.7 Skapa kvalitetstid och tillfällen till möten	23
5.3.8 Förmågan att ta ansvar	24

5.4	Maktaspekter på läxan	24
5.4.1	Lärares rättighet att ge elever läxa	24
5.4.2	Förhållandet mellan skolarbete och fritid	25
5.4.3	Läxan som konflikthärd	27
5.5	En idealisk läxa	28
5.6	Sammanfattning av resultat	29
6.	DISKUSSION	30
6.1	Lärares uppdrag	30
6.2	Relationer	31
6.2.1	Makt	31
6.3	Grund för lärande	32
6.4	Förmågan att ta ansvar	32
6.4.1	Inre ansvar	33
6.5	Avslutande diskussion	33
6.5.1	Får man som lärare i den svenska skolan idag ge vilken läxa man vill?	33
6.6	Vidare funderingar	34
7.	REFERENSER	35
	Bilaga A: Intervjuguide	36
	Bilaga B: Brev till informanter	38

1. INLEDNING & PROBLEMMOMRÅDE

Vad händer i skolan med barns okuvliga lust att leva och lära?

Bakgrunden till denna undersökning är att vi har mött så många barn som i skolan slutat ställa frågor och förundras över livet. Under vår utbildnings verksamhetsförlagda del har vi vid några tillfällen sett exempel på undervisning och läxor som förefaller syfta till att kontrollera och disciplinera elever. Barns utsatthet i förhållande till vuxnas makt blir i sådana situationer tydlig. Kontroll och disciplin går stick i stäv med de intentioner som formuleras i styrdokumentet för läraruppdraget. I en skola för bildning skall människor växa och livet levas.

Vi har mot denna bakgrund valt att studera läxan som ett exempel på hur lärare utövar sitt uppdrag. Genom att titta på en liten del av lärarens hela undervisningspraktik, vill vi förstå hur lärare förhåller sig till sitt bildningsuppdrag. Läroplanen (Lpo 94) karaktäriseras av en demokratisk läroplanskod, vari förmågan att ta ansvar ingår som en del. Uppdraget är att fostra kloka, go'a människor, som skall klara sig i morgondagens samhälle.

Läxan som fenomen är intressant att studera eftersom vi anser att det i många fall finns en diskrepans mellan läxans syfte och läroplanens intentioner. Läxan är en bit skola som eleven tar med sig hem i sin väska. I och med att eleven gör sin läxa hemma möts skolans och hemmets kulturer. Elevens privata sfär möter skolans sfär.

En läxa kan vid en första anblick te sig som ett tydligt avgränsat fenomen med ett specifikt syfte. Vi kommer i detta arbete att ta reda på hur lärare resonerar kring läxans syfte och på vilket sätt lärare arbetar för att skapa motivation för elever att göra läxan. Av särskild betydelse är att utröna hur lärare ser på betydelsen av de relationer de skapar med sina elever och möjligheterna att därigenom skapa en grund för lärande. I detta arbete är det vår avsikt att problematisera läxan och läxans syfte.

Vi vill lyfta fram lärarens möjlighet att genom läxan utöva sitt bildningsuppdrag, vilket innebär att utveckla elevers färdigheter och förmågor. Hur motiverar lärare sin rätt att använda elevers fritid till skolarbete? Hur kan läxan främja lusten att lära? Dessa frågor anser vi vara extra viktiga för att vi på bästa sätt skall främja våra framtida elevers kunskapsutveckling.

Vi kommer att studera hur läxan kan användas för att främja lärande i en skola präglad av interaktionistiska lärandeteorier. Vi kommer även att titta närmare på hur lärare resonerar kring ansvarsbegreppet. Vi anlägger ett lärarperspektiv på vår undersökning, men vi kommer inte att studera läxan vare sig ur elevperspektiv eller familjeperspektiv. Vi kommer dessutom inte att försöka studera läxans effekt på elevers resultat i skolan.

2. TEORI

2.1 Vad innebär bildningsuppdraget?

I och med den gällande läroplanen, Lpo 94, som definierar lärarens normativa yrke har vi lärare ett bildningsuppdrag. Läroplanen bygger på interaktionistiska lärandeteorier, som sociokulturell teori. Kunskaper enligt bildningsuppdraget är på ett djupare plan eftersom de innebär en kvalitativ förändring i sättet att erfara världen. Genom att lära sig något på ett djupare plan internaliserar kunskaperna. De blir en del av den lärandes personlighet och hon är inte längre densamma som innan. Kunskapsprocessen kan inte beskrivas som en linjär stegring och ackumulering av kunskap, utan som en process där man lär känna ett landskap. Bildningsuppdraget innebär att vi utifrån en holistisk syn på världen skall hjälpa alla våra elever att utveckla vissa särskilda färdigheter, förmågor och förhållningssätt. Genom att utveckla dessa förmågor och färdigheter hos elever skall lärare hjälpa sina elever att förstå världen och klara sig genom livet. Det ingår även i vårt läraruppdrag att förmedla vissa förhållningssätt. Detta sammantaget är skolans uppgift. (Carlgren & Marton, 2002)

Ingrid Carlgren och Ference Marton (2002) menar i *Lärare av i morgon* att de mest centrala förmågorna är ”att lära, hantera information, tänka, lösa problem, förstå samband, samarbeta, vara kreativ etc.” (s 228). Färdigheter är av en praktisk natur. De färdigheter som vi lägger tonvikt vid i detta arbete är sådana som har med språket och det tänkande som är kopplat till språket att göra. Språket är ett nödvändigt medel för att få kontakt med sitt inre liv, tankar och känslor, likväl som kontakten med det liv som försiggår runtomkring. Dessa färdigheter innebär exempelvis att kunna läsa, skriva, lyssna och tala. Syftet med just dessa färdigheter är att kunna kommunicera och genom dialog och i samspel med andra erövra kunskap i form av kognitiva och sociala förmågor.

2.1.1 Vad innebär utbildningsuppdraget?

Som en kontrast till bildningsuppdraget har lärarens uppdrag i perioder definierats som ett utbildningsuppdrag. Detta uppdrag innebär att kunskap är något mätbart och kvantifierbart. Denna syn på kunskap är atomistisk och kunskapserövring ses som en linjär process där bit läggs till bit enligt en förutbestämd ordning. Kunskap är i första hand faktakunskap och enligt denna syn är syftet med språkundervisning dels att kunna stava korrekt, dels att kunna den språkliga grammatiken för att kunna sätta samman dessa korrekt stavade ord. Färdighetsträning tillåts föregå förståelse och kan ske utan sammanhang och tillämpning.

2.1.2 Kunskap enligt bildningsuppdraget

I *Bildning och kunskap* (1992) under rubriken *Kunskap och kunskapsformer*, redogörs för kunskapens olika former, nämligen fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Dessa former av kunskap förutsätter och samspelar med varandra och är inte hierarkiskt ordnade.

Kunskapen erövrar tillsammans med andra i meningsfulla sammanhang, vilka alltid ingår i en social och kulturell kontext. Den erövrade kunskapen innebär förändrade möjligheter för en människa i förmågan att utföra någonting, men också i sättet att förstå världen.

2.2 Olika synsätt på kunskap

De olika uppdragen finner sitt stöd i olika lärandeteorier. Den nuvarande läroplanen bygger på interaktionistiska lärandeteorier. Enligt sociokulturell teori som bygger på att lärande uppstår i interaktion mellan människor, är det i själva mötet och samspelet mellan en elev och någon som kan mer inom det område man skall lära sig (lärandets objekt), som eleven utvecklar sin kunskap. Skillnaden mellan vad en elev klarar ensam och det som samma elev klarar med hjälp av någon annan, är vad Vygotskij definierar som den närmaste utvecklingszonen. ”I denna zon ligger funktioner som befinner sig i utveckling. Det som är den närmaste utvecklingszonen idag kan bli den verkliga utvecklingsnivån i morgon” (Dysthe m.fl. 2001, s 81).

För att bedriva undervisning där man strävar efter att finna varje elevs utvecklingszon, är det en nödvändighet att man utgår ifrån det av eleven redan kända, elevens erfarenhetsgrund. I denna erfarenhetsgrund kan man finna förförståelse för en mängd olika fenomen. Förförståelse kan även skapas i form av yttre förförståelse genom att man i samtal eller litteraturstudier sätter sig in i ett fenomen. I lärandesituationer kan man utnyttja sig av elevernas varierade erfarenhetsgrund och förförståelse, genom att med dialogens hjälp låta eleverna lära av varandra. Holism är ett fundament i sociokulturell teori, vilket innebär att ”kunskapen blir kunskap först när den kan sättas in i ett sammanhang” (Liedman, 2002, s 18).

En idéhistoriker som intresserar sig mycket för kunskap är Sven-Erik Liedman. I *Ett oändligt äventyr* (2002) driver han tesen om kunskapens nödvändiga omvägar. Att tillägna sig kunskap är en process som innebär motstånd, som endast intresset kan överbrygga, och förutsätter ett sammanhang som skall vara elevens eget. Intresse, som betyder att befinna sig mitt emellan, uppstår i spänningsfältet mellan det redan kända och det främmande och spännande.

2.3 Styrdokument - Inflytande, ansvar och demokrati

I läroplanen definieras närmare vad bildningsuppdraget innebär i praktiken. Förmågan att ta ansvar nämns på flera ställen i läroplanen. Vi har här valt att ta upp de avsnitt som är mest relevanta för detta arbete. En av våra uppgifter som lärare är realisera följande uppdrag: ”Skolans uppgift är att låta varje enskild individ finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet” (s 3). Under kapitlet *Skolans värdegrund och uppdrag* anges under rubriken *Rättigheter och skyldigheter* följande beträffande förmågan att ta ansvar:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt deltaga i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar.

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar (s 5).

Under rubriken *Skolans uppdrag* anges följande: ”I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar” (s 5).

Under kapitlet *Mål och riktlinjer* anges som ett mål att sträva mot under rubriken *Kunskaper* att ”skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära” (s 9). I detta påbud till lärarkåren indikeras genom begreppet utveckla, att vad som avses är att nyfikenheten och lusten att lära är förmågor som eleverna skall utveckla i skolan.

2.4 Makt & relationer i litteraturen

Michel Foucault hävdar i *Övervakning och straff* (1987) att makt inte är någonting som en människa besitter utan att makt utövas. Maktutövning väcker alltid ett motstånd. Foucault menar i sitt kapitel *Disciplin* i ovan nämnda bok att institutionen skolan disciplinerar elever genom att eleverna kontrolleras både med avseende på tid och rum. Disciplin syftar till att fostra fogliga och lydiga medborgare. Instrumentet för att disciplinen efterlevs är kontroll bestående i övervakning och sanktion.

Berit Baes begrepp ”de vuxnas definitionsmakt” anspelar på att vuxna är i en maktposition i förhållande till barn beträffande barnets upplevelse av sig själv. Jesper Juul och Helle Jensen menar i *Relationskompetens i pedagogernas värld* (2003) att definitionsmakt utövas i de processer i vilka vuxna svarar på barns kommunikation. Vuxna har då även den processuella makten. Då definitionsmakt utövas, i och med att vuxna svarar på barns kommunikation, sätter vuxna ord på barns handlingar och upplevelser. De definierar vidare barns upplevelser genom att välja vilka handlingar de reagerar på. Detta innebär att vuxna har makten att definiera vad som är väsentligt och oväsentligt, på allvar eller på skoj, rätt eller fel, å båda parter vägnar. Dilemmat med definitionsmakt är att den kan användas för att främja barns självständighet, självkänsla och respekt för sig själv och andra. Men definitionsmakten kan också missbrukas och då blir resultatet att barnets självkänsla och respekt för sig själv bryts ner. I elev- lärarförhållandet har läraren definitionsmakt. I alla relationer där den ena är beroende av den andra, som det är i en elev- lärarrelation, föreligger risk att vuxna missbrukar sin definitionsmakt.

Gunnel Colnerud och Kjell Granström diskuterar i *Respekt för läraryrket* (2002) villkoren för skolans verksamhet. Skolan är både en rättighet och en skyldighet för barn i Sverige. Colnerud och Granström hänvisar vidare till Gunnar Berg och Erik Wallin som hävdar att skolan i vissa fall kan ses som en tvångsorganisation (s 31). Detta innebär bland annat att en elev inte på ett enkelt sätt kan byta lärare, utan elever är i de flesta fall hänvisade till att ha någon form av relation med sin lärare, trots att relationen inte alltid är kvalitativ. Juul och Jensen (2003, s 113) hävdar att i relationen mellan barn och vuxna är det alltid den vuxne som bär ansvaret för relationens kvalitet. Med detta avses bland annat stämningen man skapar och de subtila nyanser man som vuxen förmedlar i mötet med barn.

Juul och Jensen (2003, s 41) beskriver två sätt man som vuxen har att bygga sin auktoritet. Det ena sättet är att utifrån sin roll som vuxen och lärare använda den maktposition som traditionellt har funnits i den rollen. Det andra sättet är att utgå ifrån sin person och de relationer man skapar med sina elever. I och med lydnadskulturens sammanbrott kan lärare inte längre bygga sin auktoritet på sin roll som vuxen och lärare. Lars-Åke Kernell (2002) tar samma ställning i denna fråga om lärarens auktoritet och menar att ”vi har nu bjudit in eleverna till ett gemensamt arbete, där verksamheten inte längre kan fungera med andra spelregler än den ömsesidiga respekten” (s 172). Kernell beskriver den ledartyp som är dagens idealtyp, nämligen ”Coachen”. Kernell menar att coachen leder verksamheten både genom att administrera elevernas initiativ och ta egna initiativ.

Berit Bae (1996) hävdar att man blir medveten om sig själv och utvecklar självständighet genom att bli inkänd (anerkjent) av andra. Genom en inkännande relation mellan lärare och elev så kan läraren främja elevens process mot självständighet. En inkännande relation är baserad på likvärdighet och respekt, kan inte användas instrumentellt och hänger samman med värden som är integrerade i hela personligheten. Ett inkännande förhållningssätt visar sig genom hela sättet att vara i relation till andra.

2.5 Ansvarsbegreppet i litteraturen

I Nationalencyklopedin [NE] anges under rubriken ansvar följande:

Den filosofiska diskussionen gäller innebörden i begreppet moraliskt ansvar, klassifikationen av olika typer av ansvar samt villkor för ansvar resp. frihet från ansvar. Förutsätter ansvar viljefrihet? I så fall i vilken mening? /.../ Allmän enighet råder förmodligen om att den som handlar under yttre tvång normalt inte bör ställas till ansvar. Men det finns flera slag av yttre tvång och även olika former av inre tvång.

Detta citat visar på att ansvarsbegreppet inte är något oproblematiskt eller något som talar för sig själv, utan en diskussion om ansvarsbegreppets innebörd har pågått sedan Aristoteles dagar. Vidare väcks frågan om vad som är ansvarstagandets villkor. Den som handlar utifrån yttre tvång, till exempel blir tvingad att göra sin läxa, kan enligt detta resonemang inte ställas till ansvar för sina handlingar.

Juul och Jensen (2003) ger exempel på två olika innebörder av ansvarsbegreppet. Ett inre ansvarstagande är det ansvar vi var och en har för vårt eget liv, våra egna gränser, behov, känslor och mål. Vidare hävdar Juul och Jensen att lyhördsenheten inför de egna behoven och den egna integriteten främjar respekten för andra människors behov och integritet. Ett yttre ansvarstagande är ansvaret för de i vårt samhälle gällande sociala och kulturella värden och värdesystem som ligger utanför människan. Här ligger att anpassa sig till de både uttalade och underförstådda krav som ställs på en människa i ett samhälle. Att i för hög utsträckning ta ett yttre ansvar innebär att man anpassar sig till sin omvärld i så hög grad att man inte är lyhörd för sina egna behov. En människas integritet kan beskrivas som en upplevelse av helhet och sammanhang mellan inre och yttre ansvarstagande.

2.6 Aktuell forskning om läxor

I en litteraturgenomgång redogör Jan Olof Hellsten (1997) för läxan som fenomen i pedagogisk litteratur. Han belyser det faktum att det ingenstans finns någon definition av vad en läxa är. Dessutom är läxbegreppet sällan problematiserat. Varken i styrdokumentet eller i dess förarbeten nämns något om läxor. Ändå är läxor frekvent förekommande. Han menar att läxan värderas högt och förekommer som en symbol eller ritual för att hålla skolan igång, snarare än en arbetsmetod som är ett redskap för lärande. I den litteratur som Hellsten går igenom är det ofta den oanalyserade läxan som behandlas och han påpekar att de som bedriver forskning om läxor ofta är starkt personligt engagerade. Hellsten menar att det tycks finnas en föreställning om att "själva fenomenet – trots att den kan vara nästan vad som helst – skulle ha förmågan att skapa positiva effekter bara man kallar det läxa" (s 215).

Hellsten har funnit sex tydliga konnotationer till begreppet läxa. Vi kommer här att ta upp de konnotationer som är intressanta för denna studie. En är att läxan är *Förberedande* och skall lära eleverna att ta ansvar för sina skoluppgifter och därigenom förbereda eleverna både för senare skolarbete och för livet självt. En annan är *Tidsstrukturerande*, syftar till att strukturera elevernas fritid och betonar värdet av att ha en särskild tid för läxstudier. Detta gäller inte enbart elevernas tid utan härigenom struktureras hela familjens tid. En tredje konnotation till läxbegreppet är *Kontroll och styrning*. Hellsten menar att ingen kan förneka att läxor innebär ett stort mått av kontroll för läraren, men målet är en ökande självkontroll för eleven. Självkontrollen syftar till att eleven skall sätta skolarbetet före andra intressen. Nästa konnotation är föräldrarnas möjlighet att visa *Kärlek och omsorg*. Genom arbetet med barnens läxor har föräldrarna möjlighet att visa engagemang i och

omsorg för sina barn i något som är viktigast för barnet. Detta skall även ge intimare familjerelationer. Den sista konnotationen vi tar upp är *Gemenskap och kontakt* vilket innebär att läxan skapar tillfälle till möte, med läxan som fokus för närhet. Dessutom innebär läxan en väg till kontakt mellan hem och skola.

Ulf Leo (2004) refererar Harris Cooper (2001) som har gjort en sammanställning av läxforskning i USA. Liksom Hellsten fann Cooper att resultatet i forskningen kring läxor till stor del berodde på vilken inställning forskaren själv hade till fenomenet läxa. Cooper anser att läxan bör syfta till att utveckla elevernas studieteknik. Vidare anser han att eleverna skall utveckla förmågan att planera sin tid och de förmågor som syftar till att eleverna skall bli självständiga i sitt livslånga lärande. Leo kom i sin magisteruppsats fram till att skolarbete bör ske på skoltid och om inte skoldagen räcker till, så bör den förlängas. Skall läxor överhuvudtaget få förekomma så bör det finnas en läxpolicy på skolan.

Ingrid Westlund (2007) har i sin forskning ett elevperspektiv. Hon beskriver läxarbetet som ett havererat harmoniprojekt. De vuxnas syn på läxan är att läxan är en möjlighet och att dess värde är högt och etablerat. När Westlund i sin forskning fokuserar på elevers upplevelser handlar resultaten om negativa känslor och eleverna har svårt att se läxorna som en möjlighet. Westlund förklarar att läxans orsaker finns på system- och skolnivå, exempelvis på grund av en obalans mellan uppgift och tid. Eleverna däremot uppfattar det som att den främsta orsaken till läxans förekomst är brister på individnivå.

Westlund förklarar hur olika det kan uppfattas när vuxna ser läxan som en möjlighet, medan elever ser den som en brist. Detta innebär att eleverna upplever att de får läxa för att de har dålig självdisciplin, ett nu-orienterat förhållningssätt och dessutom saknar planeringsförmåga, ansvarstagande och är ineffektiva. Vi tar upp några exempel: En läxa som syftar till att eleven skall lära sig ta ansvar eller disciplin upplevs ur en elevposition som en brist avseende elevens förmåga att ta ansvar, eftersom eleven inte försakar sina fritidsintressen. En läxa som går ut på att eleven skall lära sig att planera tiden på ett effektivt sätt upplevs av eleven som en brist för att de inte planerar eller prioriterar. Lärare ser läxan som en möjlighet till långsiktigt tänkande eller karriärplanering, medan eleven ser det som att de får läxa för att de lever för mycket i nuet.

Lärarna i den svenska skolan upplever enligt Westlund att de har ett tungt ansvar för att eleverna skall uppnå målen i läroplanen och kursplanerna. Hon finner att det ökade ansvarstrycket, resultatfixeringen och tillväxtretoriken i svensk skola är orsaker till att det argumenteras för fler läxor. I sina studier har Westlund funnit indikationer på att lärarna delegerar delar av detta ansvar till eleverna, som därmed blir den sista utposten i ansvarskedjan i den decentraliserade skolan.

Westlund konstaterar att i den svenska skolan idag, som kännetecknas av en ansvarskod, klassificeras elever i de som tar eller inte tar ansvar. Hon hänvisar till Eva Österlind (2001) som har funnit paralleller mellan att ta ansvar för det egna arbetet och att sköta sina läxor. Anledningen till detta är att båda två fenomenen hänger ihop med självdisciplin, framtidsinriktning, organisering av tid och attityder till framgång. Återigen påpekar Westlund att kopplingen mellan ansvar och läxor handlar om en för eleverna upplevd brist, att *inte* ta ansvar. En konsekvens av detta blir att om en elev inte tar ansvar för att göra sitt arbete i skolan, får den eleven ta ett större ansvar genom att göra sina uppgifter hemma.

Avslutningsvis ger Westlund en dyster bild av vad läxan har att bidra med i elevernas liv. Elever upplever ansvarsbördan som tung och läxstämningen handlar om ensamhet och står i bjärt kontrast till ett socialt liv med andra. Westlund har i sin forskning funnit att "livsviktiga gränser", det vill säga gräns mellan skolpliktig tid och fritid, arbetsplats och hem, lyser med sin frånvaro.

Westlund konstaterar att gränser urholkas på alla håll och att läxor invaderar privatlivet. I läroplanen anges vissa sociala mål som krävs för att klara sig i samhället. Genom att fritiden äts upp av skolarbete genom läxan får eleverna allt mindre tid till att ägna sig åt social samvaro på sin fritid. I skolan använder man elevernas skolpliktiga tid till konstruerade sociala övningar i form av bland annat samtalstid, social tid, samtalsstund, kompassamtal och EQ-tid. Westlund hävdar att eleverna anser att läxorna står i vägen för uppfyllandet av sociala mål. Vidare finner Westlund att elever argumenterar för utökad skoltid för att kunna göra sitt skolarbete på skoltid och ägna sig åt vad de vill på fritiden. Elever drömmer om öar i tiden där de kan vila från ansvaret. Hon kritiserar lärare som ger läxor som en uppgift utan att ta hänsyn till den tidsresurs som eleven själv förfogar över. *"För lärare är läxor en uppgift – för eleven handlar läxor om tid som inte längre finns."* (s 89-90)

3. SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR

3.1 Syfte:

Syftet med denna undersökning är att förstå om läxor kan fungera som ett redskap för lärande i en skola präglad av interaktionistiska lärandeteorier.

3.2 Frågeställningar:

Vad har utbildade lärare, som undervisar i de tidigare åldrarna i spridda delar av Göteborgsregionen, för syfte med att ge sina elever läxor?

Hur ser dessa lärare på sitt uppdrag och hur påverkar detta deras förhållningssätt till läxor?

Vad har samma lärare för uppfattning om elevers motivation att göra läxor?

Vad anser dessa lärare att det innebär att ta ansvar?

4. METOD

4.1 Metodval

Syftet med denna undersökning har varit att förstå hur en läxa kan fungera som ett redskap för lärande i en skola präglad av interaktionistisk syn på lärande. För att få svar på studiens syfte har en kvalitativ undersökningsmetod i form av intervjuer genomförts. Den kvalitativa undersökningen ger möjlighet att tolka och förstå ett fenomen. En kvantitativ undersökning valdes bort eftersom insamlande av mycket fakta som kan analyseras, med syftet att finna mönster eller lagbundenheter som kan antas gälla generellt, inte besvarar denna undersöknings syfte.

Utifrån det empiriska material som intervjuerna i denna studie givit, kan säkra slutsatser inte dras. Resultatet kan inte generaliseras till att gälla fler än dem som ingått i undersökningen. Däremot kan en kvalitativ undersökning beskriva lärares uppfattningar och därigenom kan deras perspektiv på läxan och läraruppgiften klargöras och förstås. Utifrån den helhetsinformation som denna undersökning givit, har vi försökt att beskriva och förstå det enskilda fallet. Informanternas utsagor i form av nedskrivna ord, texter, är det som tolkats och legat till grund för en förståelse. Undersökningens har syftat till att få en djupare förståelse för hur varje enskild lärare resonerar kring fenomenet läxa. I ansatsen har fenomenografin (Marton & Booth, 2000) varit en inspirationskälla. Inspirationen har visat sig i form av att informanternas utsagor har kategoriserats för att åskådliggöra variationer i uppfattningar av fenomenet läxa. Dessa variationer i uppfattningarna av fenomenet läxa utgör kvalitativa skillnader i sättet att se på fenomenet läxa. Detta innebär att informanternas uppfattningar är olika sätt att förstå vad fenomenet läxa är. Undersökningens fokus har varit att beskriva, tolka och förstå hur fenomenet läxa uppfattas av yrkesverksamma, utbildade lärare i grundskolans tidigare år. (Stukát, 2005, s 31-32)

4.2 Förförståelse

Inom den kvalitativa ansatsen ses forskarnas förförståelse som en tillgång för tolkningen, men även som ett hinder för objektivitet. (Stukát, 2005, s 32) Förförståelse kan vara ett hinder eftersom det i undersökningen ingår intervjuer och analyser. Tolkningen kan därmed bli ensidig och onyanserad. Vi har förhållit oss till detta och inser att det inte går att hålla sig helt objektiv. Genom kunskap om den dialektiska relationsforskningen har vi blivit medvetna om betydelsen av vuxnas beteende i förhållande till barns beteende. I vår förförståelse ingår tre perspektiv. Vi ser oss själva som emotionellt närvarande, engagerade och medvetna föräldrar. Härigenom vågar vi påstå att vi får en hjälp att betrakta världen genom våra barns ögon, vilket ger ett barnperspektiv. Vi kan även ta ett föräldra- och familjeperspektiv eftersom vi själva har upplevt effekten av lärares förhållningssätt till våra egna barn, och vilken inverkan detta kan ha både på barnet och på familjen som helhet. Genom vår högskole- och verksamhetsförlagda utbildning har vi tillägnat oss ett lärarperspektiv. Vi menar att dessa tre perspektiv är en stor tillgång för tolkningen och har i detta fall varit en nödvändighet för komma fram till just de slutsatser vi dragit.

4.3 Genomförande av studien

Den empiriska undersökningen har utgjorts av fyra semistrukturerade djupintervjuer. Den semistrukturerade intervjun ger informanten stor frihet att tala och fördjupa sig i det hon anser vara väsentligt. Därigenom försäkras informantens integritet och värdighet. Det ger också stora möjligheter att få fram nytt och spännande material. För att uppmuntra informanterna att tala

fritt och fördjupa sig, men även på grund av en önskan att bli förvånade och förundrade, har öppna frågor använts.

4.3.1 Intervjufrågor

De frågor som ingick i intervjuguiden (se bilaga A) förbereddes i samråd med studiens handledare, för att få fram intervjufrågor som svarade mot studiens syfte. Genom öppna frågor har informanterna ombetts att beskriva fenomenet läxa utifrån nio frågeteman. Alla frågeteman innehöll aspekter av läxfenomenet eller elevers lärande. Läxa och lärande, är de begrepp som är av störst relevans för vår undersökning. De didaktiska grundfrågorna: Hur? Vad? Varför? har varit ett bakgrundstema under utformningen av huvudfrågorna. Inom varje frågetema har det funnits väl förberedda följdfrågor som ordnats enligt ”trattmodellen”, vilket innebär att varje frågetema belysts generellt från olika synvinklar och att frågorna efterhand snävats in. Detta gjordes för att få en tydligare och mer mångfacetterad bild av informanternas uppfattningar, vilket ger en god grund för tolkning.

Den första huvudfrågan är inte en öppen fråga. Den är ändå med eftersom det inte togs för givet att alla lärare i undersökningen använder sig av läxor. Huvudfrågorna under intervjuerna var följande:

- Använder du läxor?
- Vad ger du då för läxor?
- Hur konstruerar du en läxa?
- Är läxor ett bra sätt att få reda på vad barnen har lärt sig eller kan?
- Kan barnen själva bidra med något som är värdefullt i läxsammanhang?
- Hur lång tid tror du att dina elever lägger på läxor?
- Hur skulle du beskriva barns förutsättningar att få hjälp med sin läxa?
- Hur skulle du vilja utforma en helt idealisk läxa ur lärandesynpunkt?
- Vad är den allra sämsta läxa du kan tänka dig ur lärandesynpunkt?
- Vad har du för pedagogiska och teoretiska inspirationskällor?

Eftersom undersökningens utgångspunkt finner sin grund i interaktionistiska lärandeteorier har det varit av stor vikt att ta reda på om lärarna i undersökningen visar intresse för elevers erfarenhetsgrund och förförståelse. De frågor som rör hur lång tid eleven lägger på sina läxor, samt elevers förutsättningar att få hjälp med sina läxor, ingår i sökandet efter en demokratiaspekt på läxan. Frågan om läxan är ett bra sätt att få reda på vad elever kan, ställdes för att få reda på lärares syn på vikten av kontroll.

Inför intervjuerna skickades ovanstående frågeteman till alla informanter, eftersom det ansågs viktigt att de var väl förberedda och hade hunnit tänka efter innan intervjutillfället, så att de kunde lämna genomtänkta svar (se bilaga B). Vid intervjutillfället, som tog cirka en timma, var vi båda närvarande. Det är dock bara en av oss som har ställt intervjufrågor. Meningen var att fördjupa förståelsen av informanternas utsagor och ha samma utgångspunkt för analysen. Genom att båda var närvarande vid alla intervjutillfällen har hållbarheten och giltigheten i tolkningarna försäkrats.

4.3.2 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna har genomförts på en av informanterna själva vald tid och plats. Intervjuerna har genomförts enskilt för att inte informanternas svar skulle påverka varandra, och för att få en tydlig bild av just den enskilde informantens uppfattning. Hur informanterna, utifrån sina egna

utgångspunkter, resonerar kring läxbegreppet, är vad undersökningen syftat att ta reda på. Utifrån denna beskrivning av resonemangen kring läxbegreppet, har ett mål varit att få en djupare förståelse för informanternas tankemönster, när de resonerar kring läxans syfte och hur informanterna tänker när de konstruerar en läxa. Avsikten med att ha en semistrukturerad intervju med öppna frågor var en önskan att intervjun skulle fortlöpa likt ett samtal. I intervjusituationen försökte vi förhålla oss inkännande till våra informanter, för att undvika svar färgade av våra reaktioner. (Stukát, 2005, s 32, 38)

4.4 Bearbetning och analys av materialet

Intervjuerna spelades in på ljudfil och transkriberades i sin helhet. Det transkriberade materialet sorterades och kategoriserades utifrån de teman som materialet inbjöd till. Till sakens natur hör att en intervju endast ger informanternas utsagor att arbeta med och att man aldrig med säkerhet kan veta att det som sagts är vad som verkligen avses. Utan att ett teoretiskt raster lagts över intervjumaterialet, har informanternas utsagor kategoriserats, eftersom ingen människa kan reduceras till enbart en spegling av en specifik teori. Människor, deras tankar och uppfattningar är mycket mer komplexa än så. Under arbetet med intervjumaterialet gjordes ett flertal sällningar och ett kärnmateriale utkristalliserades. Arbetet med materialet har bestått i en oerhört kreativ process och med hjälp av visualiseringar av utsagornas kategori-hemvist i tabeller och flödesscheman har en ökad förståelse för informanternas utsagor erhållits. (Stukát, 2005, s 41-42)

Undersökningens kärnmateriale redovisas i resultatdelen. Utifrån resultatet lyftes det fram som ansågs vara av störst intresse i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. I samråd med handledaren diskuterades den struktur och de teman som redovisas i diskussionen fram. Tolkningsprocessen gick till på följande sätt. Informanternas utsagor jämfördes med varandra. Dessutom gjordes försök att förstå varje enskild informants utsaga i förhållande till den informantens utskrivna intervju som helhet. De olika informanternas utsagor representerar i förhållande till varandra kategorier av uppfattningar av fenomenet läxa. Syftet med kategoriseringen är att synliggöra kategorier av uppfattningar för att uppfatta variationer av ett fenomen. Innebörden i informanternas utsagor jämfördes med det som anges i styrdokument och relevant litteratur. Den tolkning av materialet som gjorts är beroende av att det är just vi som har gjort den, med den förförståelse som just vi har, och detta ingår i den kvalitativa ansatsens natur. För att få eftersträvat djup i analysen lades mycket tid och möda på genomförande, bearbetning och analys. För att få kvalitet i den kvalitativa intervjumetoden begränsades undersökningens omfattning till fyra informanter (Kvale, 1997, s 99).

4.5 Urvalsförfarande

Då studiens syfte var att få en djupare förståelse för hur lärare som undervisar i skolans tidigare åldrar resonerar kring läxbegreppet, har kriterierna för urvalet varit att informanterna i intervjun skulle vara utbildade, praktiserande lärare med klassansvar i Göteborgsregionen. Eftersom vår utbildning riktar sig mot grundskolans tidigare åldrar så ligger detta åldersspann inom vårt intresseområde. Vi har utgått ifrån att de lärare vi ville intervjua hade fått lika stor behållning av sin lärarutbildning som vi själva tycker att vi har fått. För att få djup och nyanser i lärarnas resonemang beträffande deras kunskapssyn och teorianknytning valdes lärarutbildade informanter. Informanter valdes medvetet med olika inriktning på sin lärarutbildning, men en förutsättning var att varje lärare hade kompetens att undervisa i skolår ett till sex. Lärare med 17 års spridning vad gäller examensår och därmed hur länge de praktiserat sitt läraryrke, har medvetet valts. Praktiserande lärare valdes eftersom läxan skulle vara en realitet för läraren här

och nu. Informanter som på grund av att de inte längre själva är praktiserande lärare och därmed inte behöver ge läxor, vilket riskerar att ge en orealistisk bild av innebörden av att ge läxor, undveks. Informanter med klassansvar, enskilt eller tillsammans med en kollega, valdes, eftersom informanterna skulle ha en stor inblick i sina elevers hela skolvardag.

De områden där informanterna arbetar valdes med omsorg. Ett innerstadsområde, en socialt utsatt förort, en medelklassförort och ett samhälle på landsbygden är representerade i undersökningen. Dessutom valdes att i studien ta med en man och en lärare verksam vid en friskola. Denna spridning med avseende på områden valdes för att undvika att flera informanter skulle vara delaktiga i en och samma skolkultur. Förhoppningen var att studien skulle ge spridning avseende informanternas uppfattning av fenomenet läxa.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Som en konsekvens av att den kvalitativa forskningsmetoden valdes, har endast fyra lärare intervjuats. Detta medför av uppenbara skäl att resultatet inte uppnår den kvantitativa forskningens krav på generaliserbarhet. Dessutom är tolkningarna i hög grad beroende av att just vi, med den förförståelse vi har, har gjort dem.

4.6.1 Reliabilitet

Den kvalitativa intervjuemetoden är ett bra instrument då man vill beskriva, förstå och tolka ett fenomen. Samma resultat hade förmodligen inte erhållits om en annan metod valts. För att öka tillförlitligheten i tolkningarna av materialet genomfördes allt arbete tillsammans och vi båda närvarade via alla intervjutillfällen. Däremot har ingen utomstående tagit del av undersökningsmaterialet. Genom hela processen arbetade vi tillsammans och förhöll oss kritiska till varandras tolkningar.

Då en av intervjuerna genomfördes skedde ett lokalbyte på grund av yttre omständigheter. Detta föreföll dock inte påverkade, varken intervjuare eller informanten, i särskilt hög grad. En av informanterna var för två år sedan lokal lärarutbildare till en av oss. Trots detta valdes att ha med informanten i undersökningen, eftersom informanten är en erkänt duktig lärare, verksam på en skola i en förort och ställde upp på att bli intervjuad. Den av oss som inte haft informanten som lokal lärarutbildare fick därför genomföra den intervjun. Under tolkningsförfarandet kunde inte tas hänsyn till den specifika förkunskap om den informanten som fanns, det vill säga kunskap som inte framkom under den specifika intervjun. Trots dessa vidtagna åtgärder finns det naturligtvis en möjlighet att förförståelse av informanten omedvetet har färgat tolkningarna av dennes utsagor.

Vi finner stöd för att det var ett lyckat val av metod, samt att frågorna var välformulerade och förhållningssättet ödmjukt, i de svar som informanterna gav. I svaren delgav informanterna öppenhjärtigt sin syn på fenomenet läxor inklusive tvivel, funderingar och erkännanden om tillkortakommanden. Alla informanter uttryckte entusiasm över att delta i undersökningen och såg det som ett tillfälle att fördjupa sin förståelse för den egna praktiken.

4.6.2 Validitet

För att informanterna skulle känna sig trygga i intervjusituationen och delge sina tankar gjordes försök att skapa en förtroendefull situation. (Stukát, 2005, s 128) I en intervjuundersökning har man bara informanternas utsagor att arbeta med, vilket innebär att man aldrig kan vara helt säker på

att det som sagts är vad som verkligen menats. Man kan heller inte med full säkerhet veta om det som uppges utgör hela sanningen. Med tanke på den bredd som erhållits i denna undersökning beträffande informanternas svar, anser vi att validiteten i undersökningen varit tämligen hög. Genom den kvalitativa intervjun har en stor del av det undersökningen syftar till att undersöka besvarats och även sådant som inte hade kunnat förutses. Att bli förvånade har dock varit vår förhoppning redan från början.

4.6.3 Generaliserbarhet

Det ligger i den kvalitativa undersökningsmetodens natur att generaliserbarheten är låg. I denna studie ingick endast fyra stycken lärare. En vanlig kritik mot den kvalitativa undersökningsmetoden är att det inte går att generalisera utifrån ett så litet antal intervjupersoner. Kvale (1997) menar dock att ”ett paradoxalt svar på detta ur psykologins historia är att man bör koncentrera sig på ett fåtal intensiva fallstudier om syftet är att erhålla generell kunskap” (s 98). Utifrån detta kan man se generaliserbarheten på denna studie som både obefintlig och väldigt stor.

4.7 Etiska hänsyn och överväganden

De frågor som ställdes under intervjun har noggrant förberetts genom studier av relevant litteratur och i samråd med studiens handledare. Ansatsen var att inte förenkla eller dra förhastade slutsatser genom att lyfta fram det som på ett oproblematiserat sätt kan tolkas som ensidigt negativt eller positivt. Vår uppriktiga önskan har varit att i rapporten ge en rättvisande bild av våra informanternas resonemang. För att säkerställa en rättvisande bild har vi gjort vårt yttersta för att vara följsamma mot de utsagor vi fått. Informanternas utsagor har betraktats med öppna sinnen och vi har varit trogna mot de sammanhang där utsagorna sagts. Målsättningen att försäkra informanternas integritet, hoppas vi därmed ha uppfyllt.

Efter att ha studerat Stukáts (2005, s 130-134) avsnitt om etiska överväganden har studiens etiska hållpunkter varit informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Detta innebär att informanterna har informerats om studiens syfte. De har i förväg informerats om vad intervjun skall ha för huvudtema och hur intervjun skall fortlöpa. Detta gjordes för att informanterna skulle känna sig trygga och avslappnade i intervjusituationen. Samtyckeskravet innebär att informanten skall samtycka till att delta i undersökningen. Deltagarna i undersökningen samtyckte till att medverka och till att bli inspelade på ljudfil. Informanterna medvetandegjordes om att de kunde välja att inte svara på en eller flera frågor samt att de när som helst kunde avbryta intervjun. De försäkrades att konfidentialitetskravet uppfylldes, det vill säga att informanterna i det färdiga arbetet är fullständigt anonyma. I denna undersökning har framkommit uppgifter som möjligtvis kan uppfattas som etiskt känsliga. Av den anledningen lagras de transkriberade intervjuerna på ett sådant sätt att det är praktiskt omöjligt för en utomstående att komma åt dem. Den information som samlades in har endast använts i detta examensarbete.

5. RESULTAT

Vi kommer nedan att redovisa vårt resultat enligt de huvudtendenser vi funnit under arbetet med intervjuerna och bearbetning av dem, samt det vi funnit intressant och meningsfullt utifrån vårt syfte och våra frågeställningar.

5.1 Beskrivning av intervjuade lärare

De lärare vi har intervjuat är alla verksamma i Göteborgsregionen.

Lärare A, vi kallar honom Albin, är verksam i en kommunal F-9 skola i centrala Göteborg. Albin är 37 år och undervisar i svenska och So i en klass i skolår 5. I hans utbildning till grundskollärare 1-7 ingick svenska och So och som tillval idrott. Albin tog sin examen år 1995.

Lärare B, vi kallar henne Beata, är verksam i en F-9 skola i en av de nordöstra förorterna till Göteborg. Hon är 37 år och undervisar i alla ämnen utom bild, idrott och No i en klass i skolår 6. I hennes utbildning till grundskollärare 1-7 ingick svenska och So. Beata tog sin examen år 2002.

Lärare C, vi kallar henne Camilla, är verksam i en F-9 skola i en av Göteborgs kranskommuner. Camilla är 45 år och undervisar i en klass i skolår 2. I hennes utbildning till lägstadielärare ingick alla skolämnen. Camilla tog sin examen år 1985.

Lärare D, vi kallar henne Ditte, är verksam i en F-6 skola i ett litet samhälle på landsbygden några mil utanför Göteborg. Ditte är 34 år och undervisar i en klass i skolår 4 i alla ämnen utom bild. Hennes utbildning är grundskollärare 4-9 med inriktning mot No och miljö. Ditte tog sin examen år 1998.

5.2 De fyra lärarna ger följande läxor

Albin ger en svenskläxa varje vecka, som består av tio - tolv ord som anses vara svåra att stava för barn i skolår 5. Utifrån de orden ska barnen skriva meningar med sina egna ord, för att träna stavning på både de ord som Albin ger dem och de ord som ingår i deras eget språk. Han ger därutöver en skrivuppgift som anknyter till något man jobbar med i skolan just nu eller någonting där eleverna förväntas tänka efter själva och delge Albin sina inre tankar. Läxan går från fredag till fredag och skickas via e-post.

Beata ger läxor i olika ämnen. I matematiken ger hon läxa som syftar till färdighetsträning. Dessutom ger hon läxa i engelska, svenska och So. I engelska ger hon glosträning och textläsning. I So ger hon oftast eleverna i uppgift att läsa en faktatext. I svenskan får eleverna träna på att skriva texter och att stava.

Camilla ger läsläxa, 15 minuter om dagen. Dessutom ger hon matematikläxa, som kan vara tabellträning eller matematiklaborationer, vilket innebär att hon iordningsställer material utifrån varje barns nivå, som barnen får med sig hem.

Ditte ger stavningsläxor i svenskan. Dessa läxor består av åtta meningar hon själv konstruerat, med ord som hon anser vara svåra att stava. Det kan vara utifrån till exempel ng-ljudet. Hon ger

utöver detta åtta svåra ord och eleverna får själva välja hur många av dessa ord som de vill arbeta med. De skall slå upp ordet i en ordbok, skriva en mening till ordet och träna stavning på det svåra ordet och hela meningen. Dessutom använder Ditte beting i matematik, vilket innebär att det man inte gör klart på lektionen får man göra klart hemma. Någon enstaka gång ger hon läxa i livskunskap. Den läxan kan till exempel bestå i att man skall intervjua sina föräldrar.

5.3 Läxans syfte

Under denna rubrik kommer vi att redogöra för de olika syften som de lärare i vår undersökning nämner att läxan har. En och samma läxa kan ha ett eller flera syften.

5.3.1 Färdighetsträning

Alla fyra lärare vi har intervjuat är överens om att ett av läxans syften är att barnen skall färdighetsträna. De ger exempel som att de använder tabellträning i matematik, stavningsläxa, läsläxa och engelskaglosor. Ditte uppger:

Det här med stavningen, det här är min sådan jättefråga. Jag tycker att barn stavar så bedrövligt nu för tiden. Och jag tycker att det är hemskt att de inte kan stava det språket som vi pratar och använder och som är vårt. Man ska kunna stava.

Albin uttrycker det såhär om rättstavning:

Jag försöker väl ställa det till rätta så att de har i alla fall haft möjlighet att få en trygghet i sin stavning.

Det är en avsevärd skillnad mellan vilka ord lärarna som använder stavningsläxor tycker är viktiga att kunna. Båda anser det viktigt att kunna stava de ord som generellt sett är svårstavade. Ditte anser att det är viktigt att eleverna skall kunna stava sådana ord som de inte använder särskilt ofta. Som exempel anger hon äldre generationers namn. Albin anser det vara viktigast att eleverna lär sig stava de ord som de själva använder. Ur dessa två svar kan vi utläsa olika orsaker till varför man skall kunna stava. Den ena är att det är lärarens hjärtefråga och att hon anser att det är viktigt. Den andra är att eleverna själva skall finna en trygghet i sin stavning.

5.3.2 Skrivuppgift

Av våra informanter framgår att de använder läxan som ett tillfälle att ge barnen en skrivuppgift, genom att barnen skriver någon form av text eller mening. Syftet med detta kan dock vara olika. Beata ger i svenska en läxa som kan bestå i att eleven skriver en tidningsartikel eller något annat, för att träna upp färdigheten att skriva en hel text.

Albin säger att syftet med skrivuppgiften är att ge eleverna möjlighet att lära känna sig själva och utveckla egna tankar och funderingar kring ett innehåll. Han beskriver sin skrivuppgift så här:

Vissa elever tycker att det är jättekul med såna läxor, medan andra tycker det är jättejobbigt. I vissa åldrar så är det lätt, och vissa barn har det lätt att skriva om saker som man känner invärtes, eller tankar och funderingar. Och hur tänkte den här eleven, sådana här cases. /.../ Medan andra kanske tycker att det är för fluffigt då. Då får de kämpa lite med det men det är en väldigt viktig del att komma i kontakt med sina, med sitt inre.

5.3.3 Avsluta skolarbete hemma

Ditte använder läxan som ett medel när hon arbetar med beting i matematiken. Det barnen inte hinner göra på lektionen får de göra klart hemma som läxa.

Betinget är utformat så att de ska hinna göra det på lektionerna. Men sen finns det barn som slarvar, sitter och inte gör någonting. Ja, ja, då får du väl ta hem och göra, för har du inte jobbat här, så får du väl jobba hemma då.

5.3.4 Bygga upp förförståelse

Ett huvudsyfte med den läxa Beata ger sina elever är att bygga upp elevernas förförståelse inför ett diskussionspass. Hon bygger upp sin undervisning kring att först ha en lektion där man utifrån elevens erfarenheter och frågor går igenom ett moment. Därefter ger hon en läxa i form av till exempel en faktatext. Därigenom får eleverna ett tillfälle att prata med sina föräldrar eller ta reda på mer i ämnet bland annat från Internet. Dagen efter bygger Beata på barnens förförståelse med en återkommande koppling till barnens egna erfarenheter när de har ett lektionspass som genomsyras av dialog och diskussion. Beata beskriver att hennes läxor fungerar så här:

Så de relaterar det och det hade de ju kunnat gjort utan läxor så. Men de har de funderingarna redan när de kommer till lektionen nästa dag. Så det blir en diskussion, mer än att jag bara undervisar.

5.3.5 Användande av IT

Albin vill i skolsammanhang tillämpa den moderna teknik som eleverna använder på fritiden. På detta sätt vill Albin närma sig elevernas egna sammanhang och därigenom bygga relationer med eleverna, utifrån deras villkor och verklighet. Han anger att detta är ett av syftena med hans läxa:

Sedan har jag ytterligare en, som indirekt hör till läxan. Det är att vi får nätet och mail och chat och hela det där, det ju något väldigt ja, modernt, eller modernt, det är något som barnen använder sig av, dagligdags.

5.3.6 Relationsskapande

Albin beskriver hur han genom både läxans innehåll och form arbetar med att bygga upp en stark relation till sina elever. Genom att ha en så kallad mailläxa öppnar han en kommunikationsväg där eleverna vet att han är tillgänglig. Albin hävdar dessutom att kommunikationen via nätet ger eleverna en kanal där eleverna kan välja att avlasta sig och möjligheten finns att bli sedd av sin lärare. Han hävdar att om man känner sina elever väl kan man nå fram till dem och därmed främja lärande:

Nej men i och med att jag har den typen av läxa, så bidrar det då med att jag lär känna dem på ett djupare plan /.../ att jag har den här dialogen på nätet, att jag försöker där att stärka självkänslan, /.../ så lär vi känna varandra snabbare. Och vissa elever som man har haft kanske man känner att åh, efter 3 år har jag först lärt känna den. Om jag kan påskynda den processen genom den här typen av läxor och de här mötena plus det jag gör i skolan, så kanske jag kan nå fram till den eleven och få några polletter till att ramla ner innan jag lämnar dem uppåt.

Albin beskriver hur man kan bygga upp sin auktoritet som lärare utifrån sin person och den relation man skapar med sina elever:

Din lärarroll bygger du mycket på din personlighet och din person. Jag vill ha ett personligt, jag vill va en tydlig vuxen för mina elever, men också när det fungerar så är jag. Var mjuk när du är mjuk, men var hård när du behöver vara hård. Att alla vet att vissa gränser finns, då hålls de. Men sen så kan man ha en rätt så bra kompisrelation med eleverna. Men bara vi vet vad vi har för

uppgifter. Men just den, den känner jag som en väldigt viktig del, att bry sig om vad du gör förutom när du är i skolan. Om jag bryr mig om att fråga vad du gör annars, och kommenterar att du köpt nya skor eller såna saker, eller jag gick ner häromdagen och tittade på tjejerna när de spelade fotboll innan jag stack hem. 'Oj är du här?' De ser att det är inte bara viktigt det jag gör där, utan Albin undrar också vad jag gör efteråt. Då är det lättare att nå fram.

Vidare resonerar Albin kring kopplingen mellan hur han bygger sin auktoritet genom de relationer han bygger upp med sina elever, och elevernas nyfikenhet och lust att lära. Albin reflekterar kring relationen mellan lärare och elev. Förr byggde det på plikt och etikettsregler för hur en elev skulle uppföra sig gentemot sin lärare. Albin konstaterar att:

Vi har inte den här pliktläraren längre, eller plikteleverna, utan vi har lusteleverna som vi ska skapa runt.

5.3.7 Skapa kvalitetstid och tillfällena till möten

Av de fyra lärare vi intervjuat är alla överens om att läxan kan ge ett tillfälle för förälder och barn att mötas. Vissa betonar vikten av att barn behöver sitta ner utan att spela data eller titta på TV. Några lärare anser att föräldrar idag har så mycket att göra med sitt arbete, så att de behöver ett bra skäl att sätta sig ner med sitt barn. Ditte beskriver många familjers situation idag:

Föräldrarna jobbar så himla mycket idag. Och jag hör av majoriteten av föräldrarna att de kan tycka att läxorna är bra, för de får faktiskt en stund, de har ett skäl att sätta sig ihop med sina barn i lugn och ro. /.../ De både diskuterar och pratar och tränar och umgås inom citationstecken. För att stunden därpå ska de flänga iväg till en träning, eller något. Så att jag kan se att det är en liten, en liten social bit, dels sen fördelen är också de här rutinerna, då barn idag behöver sätta sig ner på sin rumpa och ta det lite lugnt och bara sitta still och göra det de ska, för de är på gång hela tiden och de gångerna de sitter still så sitter de framför datorn.

Camilla menar att man med hjälp av läxan skapar kvalitetsmässig tid för föräldern och barnet.

Så det är klart att man skulle kanske inte hitta alla de tillfällena då man kan sitta själv med en vuxen. För det gör man ju hemma och det är ju en jättekvalitetstid att sitta med sin förälder och få läsa för den, eller få träna för den eller få den samhörigheten och uppmärksamheten också.

Till skillnad från Ditte och Camilla betonar Beata och Albin det innehåll i ett möte mellan förälder och barn som man tack vare en viss läxa uppnår. Beata ser främst läxans roll i detta sammanhang som en faktor som skapar tillfälle till en dialog mellan förälder och barn. Albin hoppas att han med hjälp av den läxa han ger ska kunna skapa ett möte mellan förälder och barn, där man pratar om sådant som man aldrig skulle ha pratat om annars. Han beskriver det på följande vis:

Om de får de här mötena så hoppas jag i de här diskussionerna att föräldrarna bjuder på sig. 'Jo, men det här som han frågar om. Jo, men det hände faktiskt mig en gång.' Och helt plötsligt så har de en diskussion om något som föräldern har upplevt som de aldrig hade fått reda på annars. Då måste jag ha prickat precis, men förstår ni?

På detta sätt hoppas Albin att barn i dessa möten kan ta del av föräldrars livskunskaper och erfarenheter. Under de här mötena finns det möjlighet för föräldrar och barn att hitta likheter och gemensamma nämnare i sina upplevelser av barndomen. Förhoppningsvis kan båda påminnas om att föräldrarna en gång varit barn. Vidare ser Albin det som en möjlighet att den stund som barn och föräldrar möts över läxan kan vara det enda tillfället under den dagen eller veckan då man möts över något som är viktigast för barnet.

5.3.8 Förmågan att ta ansvar

Gemensamt för alla våra informanter är att de som ett av läxans syften nämner förmågan att ta ansvar. Detta ansvar kan se olika ut. En variant är att man gör det man åläggs av sin lärare, det vill säga att man gör sin plikt. I detta ligger att ta ansvar för att läxan tas hem och att den blir gjord, visserligen med hjälp av föräldrarna, åtminstone i de yngre åren. Camilla anser att det är viktigt att man i familjen har en bestämd tid när man gör läxan. Detta för att slippa förhandlingar som tar både tid och kraft. Att göra sin läxa nu är en träning inför vuxenlivet, med studier och arbete. Att besitta förmågan att ha den här formen av ansvarskänsla, innebär att man kan göra sådant man blir ålagd oavsett vad man tycker om det. Ditte beskriver det så här:

Fördelen också, inför framtiden tycker jag alltså, man kan se det så långt som när jag läste på lärarhögskolan eller när ni läser nu, att har man inte disciplinen eller rutinen att sätta sig ner eller /.../ ta ansvar. Om ni inte hade kunnat det så hade ni ju inte klarat er. Det går ju inte, för har inte människan den, liksom karaktären faktiskt, fast det kan va skittråkigt. /.../ Du behöver ta dig den tiden och du behöver hitta stunden där ni lär er allra bäst.

Den andra formen av ansvar som läraren försöker bygga upp är förmågan att ta ansvar för sitt liv, så som livet ter sig idag. Förmågan att ta ansvar för sitt liv är lika viktig idag som i framtiden och Albin anser att det är viktigt att eleven själv, med lärarens stöd, planerar och strukturerar sin vecka. Albin berättar hur han tänker:

Många har ju kanske, ja de spelar kanske nåt instrument, de spelar eller är aktiva i någon idrott, och sen så umgås och fritid, och allt det där andra som är viktigt /.../ Det är ju tid, hitta planering, strukturera upp deras liv, hjälpa till, hitta vägar, för att förr eller senare så kommer det ju uppgifter och endera på en arbetsmarknad när de kommer, eller i högre åldrar, så kommer ju läxor att förväntas göras. Om man då börjat någonstans, som hos oss, med några få läxor i veckan där de hittar en struktur, att kunna följa som funkat för dem, så underlättar det ju sen när det kommer högre och högre krav på dem. Det blir inte som en stor överraskning sen.

Beata nämner inte explicit förmågan att ta ansvar som ett av läxans syften. Hon tar dock upp ansvar som en faktor för hur mycket energi och tid hennes elever lägger på sina läxor. Bland hennes elever ser det olika ut beroende på varje elevs framtidsdrömmar och vilken plan som hänger ihop med just den drömmen. Hon uttrycker det så här:

Visst, en del har ju ganska tänkt plan om vad de vill bli och att de måste kämpa i skolan och göra sina läxor och göra sitt allra bästa om de ska komma någon vart. Det är flera som tänker så. 'Jag ska bli ingenjör' eller 'Jag ska bli läkare' och då måste jag ha bra betyg vilket innebär att jag måste jobba redan nu. Och en del, tänker ju inte så. De skiter ju i läxorna egentligen. De har ju inte den planen och de lever ju här och nu och det är fotboll på eftermiddagarna och kompisar och data, så /.../ De lägger inte ner något eget intresse och de gör ju inte mer än de absolut måste och kanske inte ens det.

5.4 Maktaspekter på läxan

5.4.1 Lärares rättighet att ge elever läxa

Ditte använder beting i matematikundervisningen och anser sig därmed ha en självklar rätt att ålägga barnen att göra klart det de inte har hunnit på skoltid hemma. Ditte känner ett stort ansvar för barnens fostran till samhällsmedborgare, men anser inte att skoltiden räcker till för att alla elever skall uppnå målen i styrdokumentet. Eftersom hon har ansvar för elevernas fostran ser hon det som en nödvändighet att ge dem läxa, vilket hon uttrycker så här:

Jag har nog ingen rätt alls, men å andra sidan är det mitt ansvar att fostra barnen till samhällsmedborgare, se till att de når målen, se till att de klarar sig, se till att de har en dräglig framtid som går dem till mötes, så då tar jag mig rätten, åtminstone till 30 minuter.

Camilla anser sig ha rätt att ta av elevernas fritid av anledningen att man inte har tid att göra all färdighetsträning i skolan. Hon säger dock uttryckligen att det aldrig får bli ett straff, som hon tycker att det är när elever får göra klart uppgifter hemma. Hon menar att straffet framkallar en protest och detta skapar en negativ situation, vilket enligt henne aldrig kan bli en bra inlärningssituation. Camilla pratar mycket om vikten av att skapa positiva miljöer för att främja inlärning. Vidare resonerar Camilla kring sin rätt att använda barnens fritid till skolarbete på följande sätt:

Jag tycker att, det är jag övertygad om, att fritid och lek är jätteviktigt. Absolut. Och en liten del utav den här träningen och ansvarstagandet ska de ha. Men fritiden och leken och leken i skolan över huvud taget och så, det är jätteviktigt. För det är jättestor inlärning i det också.

Jag vet inte om vi någon gång över huvud taget har diskuterat om vi har rätt att göra det. Faktiskt inte. Jag tror att det finns med som en kutym eller en, vad skall jag säga, det bara ÄR så att vi får lov att ta del utav det till träning. Sen kan man alltid ha synpunkter på hur mycket, naturligtvis. Och det är en rimlighet och en balansgång som hela tiden är jättesvår.

Albin menar att innehållet i läxan måste vara så lockande att eleverna vill göra sin läxa. Lockelsen är avgörande för hur lång tid eleverna lägger på sin läxa. Han ger ingen norm för mängden i den läxa hans elever skall göra. Albin och Beata tycker inte att det är självklart, men anser sig ändå ha en rättighet att ta av elevernas fritid, men de ser att detta medför en skyldighet att fylla läxan med något meningsfullt. Beata resonerar på följande sätt kring dilemmat angående rätten att använda barnens fritid till skolarbete:

Egentligen är jag inte jätteför läxor som sådant, utan jag började väl att ge läxor som ny för att alla andra gjorde det och det var så viktigt. På något sätt kan jag ju känna att det de inte hinner med i skolan, ska man verkligen lägga det på deras tid att göra det hemma? Men just det här att alla har en liten grund när de kommer när man ska gå igenom någonting.

Albin uttrycker det så här:

Jag vet faktiskt inte, vad jag ser på min rätt. /.../ Jag inkräktar på deras fritid då. Om jag då kan ge dem så mycket mer tillbaka, för det inkräktar ju också på min tid, för jag lägger mycket tid i den relationsdelen då, om jag då fångat upp lite saker där och fått deras självkänsla att stärkas, så förutom att ha fått med en del kunskaper, så hoppas jag att det ska stärka dem istället för att fälla dem i sina fritidsaktiviteter.

Bland lärarna är skillnaden stor på hur de ser på sin rätt att ge elever läxa. Ditte och Camilla har en oreflekterad syn på sin rättighet att ge läxor och tar sin rättighet för given. De ser det som en självklar del av skolan att ge läxor. Beata och Albin däremot uttrycker en ambivalens som grundar sig i insikten om att fritid är värdefull för alla. Beata anser sig ha rätt att ge läxor för att hennes elever skall ha en chans att bygga sin förförståelse. Albin uttrycker en förhoppning om att det arbete man gör i och med skolan och läxorna stärker elevernas kunskaper och självkänsla och gör att de klarar sig bättre i sitt dagliga liv, även i sina fritidsaktiviteter. Albins syn på skola och utbildning är inte enbart framåtsyftande, utan han ser det som minst lika viktigt att eleverna skall klara sig i situationer här och nu.

5.4.2 Förhållandet mellan skolarbete och fritid

De intervjuade lärarna resonerar olika om när det är en bra tidpunkt att göra sin läxa. Ditte menar att den bästa tiden att göra en läxa är direkt när man kommer hem från skolan och hon anser det vara alldeles för sent att göra läxan efter klockan åtta. Hon betonar det som viktigt för sina elever

att inte göra läxan på helgen. Beträffande förhållandet mellan fritid och läxor hävdar Ditte följande:

I många fall så tar aktiviteterna, så är de viktigare, för både föräldrar och barn. Och jag personligen tycker att det är fel. Jag tycker att skolarbetet ska komma först, men det ska inte ta all tid.

På ett annat ställe i intervjun återkommer hon till detta och säger att:

Leken och fritiden, är jättejätteviktig. Den behöver barnen för att orka, så. Helt klart. Men jag kan tycka, jag tycker att det är inte mitt ansvar att se till förhållandet. Mitt ansvar är att ge läxor, dels som är meningsfulla, dels som har ett syfte, och som tar, som är anpassat så att barnet behöver lägga lagom, i min värld då, med tid. Sen är det upp till föräldrarna hur de liksom sköter det efter 3.

Camilla uppger att eftersom många familjer är styrda av barnens fritidsaktiviteter måste läxorna löpa över en vecka. Detta för att familjerna själva ska kunna välja en tid där det passar att göra läxan. Hon uttrycker att hon egentligen skulle vilja vara ännu mer flexibel för att familjerna själva skall kunna styra när läxan skall göras. Hon beskriver sin syn på förhållandet mellan lek och fritid på följande sätt:

Jag tycker att, det är jag övertygad om, att fritid och lek är jätteviktigt. Absolut. Och en liten del utav den här träningen och ansvarstagandet ska de ha. Men fritiden och leken och leken i skolan över huvud taget och så, det är jätteviktigt. För det är jättestor inläring i det också.

Beata uttrycker en ambivalens i förhållande till läxan, på följande sätt:

Alltså självklart tycker inte jag att läxorna ska ta allt för lång tid att göra. Vi är trötta efter en arbetsdag och de är ju trötta efter sin arbetsdag. Så det ska ju vara att de hinner med allt på något sätt, både fritid och hinna läsläsa utan att, eller så att de klarar det och att de gör det de ska och helst lite till. Men det får inte vara så mycket läxor att de inte har någon fritid. Det tycker inte jag. /.../ Det är viktigt att de har den tiden till att /.../ bara få göra det de själva vill.

Någonstans så känner jag såhär, att de skall inte behöva lägga jättemycket av sin egen tid till att göra något som har med skolan att göra. Jag tycker att man ska hinna det mesta på den skoltid de har. Sen kan det vara lite, läsa in lite, läsa i kapp lite, öva glosor eller någonting sånt. Men det får inte ta allt för mycket tid utan /.../ jag tycker ändå att det mesta ska hinnas med på skoltid.

Albin säger att det är en av läxans fördelar att man kan välja precis när på dygnet man vill göra den. Albin anser att det viktigaste är att eleven lär sig att hitta en tid och en plats som passar just den eleven bra och menar att detta ger goda förutsättningar för lärande.

Det är en annan miljö att göra nånting i skolans värld. Du har inte din bästa kompis i närheten inom 5 meters radie. Du har inte 20 andra klasskompisar runt dig. Du väljer själv när du gör det på dygnet. Vissa kanske tycker det är juste att sitta precis innan de lägger sig och vissa tycker annat. Du väljer själv vad du vill lyssna på och hur du vill sitta om du har möjlighet hemma. Så att kunna skapa någonting i en egen vald miljö kan för vissa ge andra bitar.

Det är också väldigt skiftande beroende på aktivitetsbank som de har vid sidan av då. Vissa gör den kanske direkt de kommer hem och vissa gör den senare, vissa tar det här nyttiga avbrottet och rensar hjärnan lite och sen så komma hem och göra det, men det är så skillnad på det och vissa gör den på söndagen när de har fått den på fredag och kan sitta där och plita ner någonting.

Lärarnas resonemang kring hur de ser på värdet av det man lär sig genom skolarbetet och det man lär sig på fritiden, hänger samman med hur de ser på sin rätt att ge läxa.

Ditte ser leken och fritiden som viktiga för eleven, eftersom den ger tillfälle till återhämtning och rekreation. Hon anser att leken och fritiden har ett instrumentellt syfte, nämligen att eleverna skall orka med sitt skolarbete. Hon tar sig rätten att ge läxa, men avsäger sig ansvaret för förhållandet mellan den fria tiden och skolarbetstiden. Dessutom anser hon att skolarbetet skall ha högsta prioritet även under elevernas fritid. Ditte ger en läxa som hon anser det rimligt att lägga 30 minuter av sin fritid på varje vardag. Det är föräldrarna som skall se till att det blir en balans mellan skolarbete och fritid, med Dittes givna förutsättningar. Övriga lärare i vår undersökningen ser inte instrumentellt på fritid, lek och fritidsaktiviteter, utan de inser att detta har ett egenvärde.

Beträffande tidpunkten för läxarbete, lägger Ditte en stark värdering avseende när det är bäst att göra sin läxa. Helst skall den göras direkt när man kommer hem från skolan och absolut inte efter klockan åtta eller på helgen. Övriga lärare anser att tidpunkten skall passa eleven och elevens familj och lägger ingen värdering i vilken tidpunkt som är bäst.

5.4.3 Läxan som konflikthärd

Alla fyra informanterna är ense om att deras elever inte skall behöva lägga sin fritid på att strida med sina föräldrar om när läxan skall göras. För att undvika konflikter mellan föräldrar och barn i samband med att läxan skall göras, måste man i familjen ha strategier för att hitta lösningar kring läxsituationen. Ditte anser att det orsakar problem när föräldrarna låter barnen bestämma för mycket och över sådant de inte är mogna att bestämma över. Beträffande elevdemokrati uttrycker hon att det är vilseledande för eleverna, eftersom de då tror att de har inflytande över mycket mer än vad hon anser är lämpligt. Om relationen mellan elever och deras föräldrar har hon följande att säga:

Vissa föräldrar vet inte hur de ska göra, utan de hamnar bara i konflikt med sina barn. /.../ Det jag kan märka, det är ju att föräldrarna bestämmer ju inte över sina barn, utan barnen ska ju få vara med och bestämma om allt. Varför då? De är ju barn. Varför ska de bestämma om allt? Bestäm mer över era barn så tror jag att de mår väldigt mycket bättre och de får ordning och reda på sina liv. Låt inte barnen bestämma.

Camilla berättar att det i vissa familjer går orimligt mycket tid och kraft till att förhandla om när läxan skall göras. Dessa familjer ger hon följande råd:

Ja alltså, ha det vid en speciell tidpunkt. Antingen när du kommer hem, eller alltid efter middagen, alltså någon tid när det inte är förhandlingsbart, för det är oftast det det handlar om, att barnen förhandlar hela tiden om, 'Nej, men inte nu. Jag ska bara göra det.' eller 'Nej, förresten jag tar det sen'. Och den här förhandlingen tar så mycket tid och kraft. Så jag brukar tipsa dem om att själva bestämma någonting som är lika, som passar familjen då.

Albin menar att läxan inte ska behöva orsaka konflikter i familjen. Genom att hjälpa till med att strukturera elevernas hela liv utifrån den situation varje elev har vill han undvika konflikter samtidigt som eleven lär sig förmågan att strukturera sin tid och sitt liv. Albin menar att familjens tid skall användas till något viktigare än tjat, och menar att grunden till detta ligger i en planering som utgår ifrån elevens behov och önskemål och som eleven själv styr över och tar ansvar för. I och med detta behöver föräldrarna inte styra sina barns läxläsning. Han uttrycker det så här:

Allt blir ett planerande och det kan man tycka kanske låter tidigt, men samtidigt så är det att slippa hamna i konflikt. För föräldrar och barn ska inte behöva vara i konflikt tycker jag, utan de ska kunna lägga krutet där det behövs, kunna umgås och kunna veta när varje sak ska hända.

5.5 En idealisk läxa

Liksom våra informanter har många olika syften med de läxor de ger, anger de att det finns flera olika aspekter på vad som är en bra läxa ur lärandesynpunkt. Ditte menar att en bra läxa är en läxa som följs upp och på något sätt kan förhöras. Den ska dessutom vara individanpassad och gärna ha någon form av praktisk touch, till exempel kan det vara att eleven ska räkna ut arean på ett rum i sitt hem. Läxan skall varken vara för lätt eller för svår utan hon betonar att läxan skall vara lagom svår, den ska ge den där lilla träningen som just den eleven behöver. Hon menar dock att det inte finns någon läxa som är så bra att alla elever kommer ihåg att lägga ner den i sin väska och ta med den hem.

Även Camilla anser att en bra läxa skall vara individanpassad i allt och att den skall vara på lagom nivå. Detta beskriver hon på följande sätt:

Det är inte snällt att skicka hem någonting till någon som jag vet att det barnet kommer hit och misslyckas sedan. Det är helt fel. För det är mitt uppdrag att se till att barnen inte misslyckas.

Camilla ser det som en fördel med en läxa som är individanpassad. När eleverna kommer till skolan med olika kunskaper, kan dessa utnyttjas som en resurs för att skapa tillfällen för eleverna att lära av varandra.

Beata beskriver att hon är nöjd med den sortens läxa hon själv ger. Hon använder ofta läxan som en bro mellan två lektionspass:

Den blir en del av undervisningen på ett annat sätt. Det blir inte bara en avkoll för att se vad de har lärt sig, utan det är mer för att de ska vara mer delaktiga i, och få större förståelse på lektionerna sedan.

Hon menar att läxans roll är att skapa förförståelse, väcka frågeställningar, skapa nyfikenhet samt vara ett tillfälle att söka egna fakta, som skall vara underlag för en klassrumsdiskussion där eleverna kan lyfta de frågor och funderingar läxan har väckt. Då finns det även tillfälle för elever att dra paralleller och se samband med sin egen omvärld och verklighet. Även de elever som inte har förberett sig och gjort sin läxa lär sig något av sina klasskamrater genom dessa diskussioner. Trots att inte alla är aktiva i dessa diskussioner är alla ändå delaktiga.

Även Albin uppger att han är nöjd med den sortens läxa han själv ger, särskilt med att han fångar upp så många olika aspekter på lärande. Den stavningsläxa han ger utgår från de ord eleverna själva använder i sin egen språkliga kontext. Därmed vill han ge eleverna en chans att skapa en trygghet i att stava de ord de själva använder. Läxan hjälper honom att ta del av sina elevers språkliga erfarenheter för att i sin undervisning ha detta som utgångspunkt. I skrivläxan ger han eleverna en möjlighet att visa mer av sitt inre genom att prata, reflektera och diskutera. Han skapar genom sin läxa ett ytterligare tillfälle till möte med sina elever för att bygga upp relationen dem emellan. Albin uppger dessutom att hans läxor är ett sätt för honom själv att utvecklas i sin yrkesroll.

5.6 Sammanfattning av resultat

Vi har i vår undersökning funnit att läxor kan ha många syften, vilka kan vara:

- Färdighetsträning
- Författa en skrivuppgift
- Avsluta skolarbete hemma
- Bygga upp förståelse inför kommande undervisning
- Använda vardagsteknik
- Bygga upp relationer mellan lärare och elev
- Skapa kvalitetstid och tillfällen till möten mellan barn och förälder
- Utveckla elevernas förmåga att ta ansvar

Inom varje punkt ovan finns det variationer mellan lärares uppfattning av innebörden av ett syfte. Beträffande skrivuppgiften finns dels syftet att färdighetsträna på att skriva en text, dels syftet att komma i kontakt med sitt inre. Alla fyra informanter är ense om att läxan skapar ett tillfälle till möte mellan barn och förälder. Detta möte kan bestå i dels ett tillfälle till att sitta tillsammans med en uppgift, dels ett tillfälle att mötas för att ta del av varandras erfarenheter. Vi har funnit att våra informanters uppfattning av vad det innebär att ta ansvar ser ut på i grunden två olika sätt. Dessa olika sätt är dels att ta ett yttre ansvar, vilket innebär att man gör sin plikt genom att göra vad man åläggs av sin lärare, dels att ta ett inre ansvar, för sitt liv och sin situation.

I det material som redovisats i resultatdelen har lärarna på olika sätt fördjupat sig i maktaspekter på läxan. Detta visar sig främst vad gäller:

- Lärares rätt att ge läxa
- Lärares syn på förhållandet mellan skolarbete och fritid
- Lärares syn på läxan som konflikthärd

Lärares rätt att ge läxa, det vill säga utöka sitt inflytande till att gälla även elevernas icke skolpliktiga tid, och därmed ta av elevernas fritid, hänger samman med hur läraren ser på elevens rätt att ta ansvar för sitt eget liv. Om man som lärare anser att ens elever inte kan och bör ta ansvar för sitt eget liv och sin situation, ålägger man dem att göra läxor av plikt. Om man däremot som lärare anser att ens elever har förmågan att ta ansvar för sitt liv, ser man till att läxan blir så lockande att eleverna gör den för att det är meningsfullt. Vissa lärare ser läxan som ett redskap att styra familjers tid och aktiviteter och därmed används läxan för att disciplinera och fostra både elever och deras familjer. Vissa av de intervjuade lärarna inser att läxan kan orsaka en konflikt mellan barn och förälder. De här lärarna ser sin del och tar ansvar för den, i samspelet mellan skola och hem. Vi kommer att utveckla vidare och fördjupa oss i dessa frågor i diskussionsdelen nedan.

6. DISKUSSION

I denna del av arbetet presenteras våra slutsatser i form av en diskussion av vilka faktorer som är utmärkande för en läxa som främjar lärande, i en skola präglad av interaktionistisk syn på lärande. Vi har i vår undersökning funnit att läxan är en del av lärarens hela undervisningspraktik, eftersom det finns en tydlig koppling mellan hur dessa lärare ser på:

- sitt läraruppdrag,
- sin makt och hur man bygger sin auktoritet,
- vad som är drivkraften för eleverna att göra sin läxa,
- vad det innebär att ta ansvar,
- vad som är meningen med skolan.

6.1 Lärarens uppdrag

Carlgren och Marton (2002) hävdar att skolan alltmer blir ”en institution för socialisering in i ett samhälle där man inte kan luta sig mot traditionens självklara regler eller ’sunda förnuft’” (s 227). Detta nya samhälle behöver självständiga, kritiskt tänkande människor som inte faller till föga för trender och karismatiska ledare. Carlgren och Marton betonar att, ”det framstår inte längre som så viktigt att forma lydiga, plikttrogna, arbetsamma medborgare med klara uppfattningar om vad som är rätt och fel” (s 227). Istället består bildningsuppdraget bland annat i att vi skall få elever att lära, hantera information, tänka, förstå samband och vara kreativa. Detta gör man bäst genom att uppmärksamma, diskutera och analysera, samt öva upp hur man lär, uttrycker sig och löser problem (s 227-228).

Vi hävdar att dessa självständiga människor behöver ta ett eget inre ansvar för sig själva och sitt liv. Ett inre ansvarstagande är enligt Juul och Jensen (2003, s 40) det ansvar vi var och en har för vårt eget liv, våra egna gränser, behov, känslor och mål. Med hjälp av ett inre ansvarstagande kan eleven bygga en stark självkänsla, vilket innebär att hon även kan säga *Ja!* till sig själv. Förhoppningsvis kan detta bidra till att man klarar sig på resan genom livet med allt vad det innebär i form av kriser, sorger och glädjeämnen. Genom en robust självkänsla och förmågan till inre ansvarstagande har man enligt vår mening goda förutsättningar att få ett meningsfullt och hållbart liv. Detta framstår som ett av skolans viktigaste uppdrag.

Utifrån det ovan nämnda anser vi att den läxa Albin ger är ett verktyg för lärande. Utifrån elevernas egna sammanhang får de möjlighet att uppmärksamma, diskutera, analysera, öva upp hur man lär, uttrycker sig, och lösa problem. Härigenom får eleverna kontakt med sitt inre vilket gör att de lär sig ett inre ansvarstagande samtidigt som deras självkänsla stärks. Genom Albins läxor utvecklar eleverna sina kunskaper inom alla kunskapens olika former: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Genom de läxor som Ditte ger lär sig eleverna däremot bara kunskap i form av fakta och färdighet, eftersom eleverna får öva på stavning av ord utanför deras eget sammanhang. Eleverna får inte heller öva de förmågor som ovan nämns som viktiga för att klara sig i morgondagens samhälle.

6.2 Relationer

I läraruppdraget ingår förutom att främja lärande även att leda och vara en auktoritet. Juul och Jensen (2003, s 20-21) hävdar att, för att både lärare och elev skall ha rimliga arbets- och utvecklingsvillkor, måste man som lärare bygga sin auktoritet utifrån sin person och de relationer man skapar med sina elever. I och med lydnadskulturens sammanbrott kan lärare inte längre bygga sin auktoritet på sin roll som vuxen och lärare (s 41). Hur lärare förhåller sig till sin maktposition är avgörande för om en relation skall komma till stånd. Skolan är både en rättighet och en tvångsorganisation, eleven kan inte på ett enkelt sätt byta lärare om relationen inte är kvalitativ (Colnerud & Granström, 2002, s 31-32). Enligt Juul och Jensen (2003, s 113) ligger hela ansvaret för relationens kvalitet i en barn-vuxenrelation hos den vuxne, eftersom den vuxne är i en maktposition. Albin ser läxan som ett av flera medel att bygga relationer med sina elever. Han har insett att man som lärare i sin yrkesutövning, för att vinna auktoritet, måste utgå från de relationer man skapar. Albin förhåller sig medvetet till den makt som läraruppdraget innebär och argumenterar för att detta ger både honom och eleverna möjlighet att utvecklas. Albin visar härmed att han har relationskompetens. Den lärartyp som Ditte representerar däremot, är auktoritär, vilket innebär att en sådan lärare utövar makt över sina elever. Maktutövningen utgår från rollen som lärare och vuxen, vilket resulterar i att det inte går att bygga upp goda relationer med eleverna. Relationen blir präglad av kontroll och lydnad, istället för ömsesidig respekt.

6.2.1 Makt

Bae (1996) hävdar att i elev- lärarförhållandet har läraren definitionsmakt. I alla relationer där den ena är beroende av den andra, som det är i en elev- lärarrelation, föreligger risk att vuxna missbrukar sin definitionsmakt. Albin anser att elevernas engagemang i läxan beror på lockelsen i innehållet, det vill säga på elevens egen motivation och inte på tvång eller plikt känsla. I fallet med den lärartyp som Ditte representerar märks motståndet mot den makt hon utövar, genom att inte ta hänsyn till grunden för lärande, när eleverna skall göra sin läxa. Elevernas föräldrar måste då använda tvång, för att förmå sina barn att göra den läxa som läraren bestämt utan att ta hänsyn till elevens eget intresse, motivation, nyfikenhet och lust att lära.

För att vara en god ledare och dessutom tillämpa elevdemokrati så anser vi att man som lärare måste vara mycket varsam med den makt som man självklart besitter i förhållande till sina elever. När Ditte hävdar att barn inte skall vara med och bestämma, drar vi slutsatsen att hon menar att barn skall lyda. Ditte anser att vuxna utifrån sin position skall bestämma över barn. Hon förhåller sig kritiskt till elevdemokrati, som är grunden för hela vår nuvarande läroplan. Utifrån det resultat som denna undersökning har givit drar vi slutsatsen att den makt som härmed utövas omöjliggör en god relation mellan lärare och elev och därmed är det omöjligt att lägga en grund för lärande.

En ytterligare aspekt av lärares maktutövning är att läraren genom att ge läxa utsträcker sitt inflytande till att gälla hela elevens liv och tid, vilket även innebär familjens liv och tid. Genom läxan har lärare möjlighet att disciplinera och fostra både elever och deras familjer. Läxan binder barn och föräldrar vid en plats och en tidpunkt då en särskild uppgift skall utföras. Detta skapar strukturer i en familjs liv, som de själva kanske inte eftersträvat. Strukturen kommer utifrån, från läraren, som representerar institutionen skolan. En stor anledning att Ditte ger läxa är att hon vill bryta familjers flängiga livsstil och istället se till att barn och föräldrar tar det lugnt och utför den uppgift som hon ger dem, läxan. Varken Beata eller Albin vill med läxan styra elever och deras familjer till att sitta på ett visst sätt och vid en viss tidpunkt. Snarare handlar det om att finna en för eleven bra tidpunkt och plats.

6.3 Grund för lärande

Det finns olika aspekter av lärande. Kunskap är knutet till och införlivat i den lärande individen. Kunskap är personlig. Lärande sker och kunskap uppstår i mötet mellan elevens samlade erfarenhetsgrund och omvärlden. Läraren kan tillåta detta möte att ske, eller inte tillåta det, men endast genom detta möte kan djupinläring ske.

Genom att ha en relation med sina elever skapar man förutsättningar för lärande. Enligt läroplanen är de viktigaste förutsättningarna för lärande att man som lärare lyckas väcka elevens förmåga att känna lust, nyfikenhet och intresse. Lust, nyfikenhet och intresse är vad som skapar motivation hos eleven att lära sig något. Läraren väcker genom en lyhördhet inför elevens behov och egna erfarenheter denna motivation. En känsla av meningsfullhet hos eleven är då både ett medel och ett mål för att utveckla ovannämnda förmågor. När Albin nämner lockelsen i läxan som en faktor för elevens engagemang tolkar vi det som att detta innefattar lust, nyfikenhet och intresse. Han har därför med sin läxa möjlighet att främja dessa förmågor hos eleven. Albin anser att lockelsen utgör elevens motivation att göra läxan. Ditte däremot anser att elever skall göra sin läxa oavsett motivation. Hon visar detta genom att hon anser att föräldrarna skall bestämma mer över sina barn, bland annat att de skall göra sin läxa.

Liedman (2002) hävdar att intresset förutsätter ett sammanhang, som måste vara individens eget. Genom att som Beata gör, utgå från varje elevs erfarenheter och förförståelse, det vill säga den elevens sammanhang, väcker hon elevens intresse att lära mera. Hon får därmed läxan att bli ett redskap för lärande. En nödvändig förutsättning för att eleverna skall bli intresserade är att man utgår från deras förförståelse, men att man också utmanar dem genom att i sin undervisning erbjuda något främmande och spännande som matchar barnens erfarenheter. Beatas läxa uppmanar eleverna till att både hemma och i skolan utifrån sina egna sammanhang ställa frågor. Liedman menar att ”den förmågan som framförallt måste odlas är förmågan att ställa frågor. Den bästa läraren är den som får eleverna att formulera problem, inte att utvecklas till svarsmaskiner” (s 28). I en skola präglad av en interaktionistisk syn på lärande skall läxan främja elevens förmåga att ställa frågor och formulera egna frågeställningar.

6.4 Förmågan att ta ansvar

Vi har i vår undersökning funnit att huvudsyftet med att ge elever läxor är att de skall utveckla sin förmåga att ta ansvar. I en liknande dagsaktuell undersökning, genomförd av Läraförbundet och publicerad i Lärarnas tidning (Sundström, 2008) har man fått liknande resultat, nämligen att 76 procent av de tillfrågade lärarna uppger att de ger läxor för att ”eleverna ska få en rutin att själva ta ansvar för sitt skolarbete” (s 6). I denna undersökning problematiseras dock inte ansvarsbegreppet.

Den nuvarande läroplanen har en demokratisk läroplanskod. I den demokratiska läroplanskoden ingår förmågan att ta ansvar som en viktig del. Förmågan att ta ansvar beskrivs i läroplanen på bland annat följande sätt: ”Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar” (s 5).

I läroplanen nämns förmågan att utöva inflytande och ta ansvar som *en* förmåga. Vi tolkar det som att rättigheten att utöva inflytande innebär en skyldighet att ta ansvar. Däremot anges ingenting om förmågan att ta ansvar genom att uppfylla sin plikt. Det finns två orsaker till att yttre ansvar inte är det enda eftersträvarvärda i skolan. Den ena orsaken är att det inte går att

bedriva undervisning under de villkoren. Den andra orsaken är att man minskar elevernas förutsättningar att bli demokratiska medborgare.

Ser man det rent pragmatiskt, utifrån ett lärarperspektiv, är det inte en fruktbar väg att lära eleverna att ta ansvar enbart utifrån plikt-känsla. Som Albin säger, är dagens elever så kallade lustelever. Dessa elever av idag, våra barn och ungdomar, kräver meningsfullhet som drivkraft för att väcka deras nyfikenhet, intresse och motivation. Kernell menar att i dagens skola kan verksamheten inte längre fungera med andra spelregler än den ömsesidiga respekten. Har man som lärare inte den utgångspunkten blir konsekvensen att man istället blir tvungen att använda sig av yttre motivation i form av piska, morot eller rent tvång. Följden av detta blir att lärare i den svenska skolan måste möta de elever som de har, med de intressen och den nyfikenhet just de eleverna visar, då läraren konstruerar en läxa.

6.4.1 Inre ansvar

Vi uppfattar att en allmän innebörd av ansvarsbegreppet som vi ovan beskrivit är, ansvar i form av en känsla av plikt, eller valet att göra något för att få en belöning, eller att undvika ett straff. Som alternativ till detta vill vi lyfta fram ett inre ansvarstagande, vilket vi definierat ovan. Vårt uppdrag som lärare är inte att forma lydiga elever, utan kreativa, självständigt och kritiskt tänkande demokratiska medborgare. Läxan skall vara ett redskap för lärande genom att främja bland annat utvecklingen av förmågan till inre ansvarstagande. I vår undersökning har vi funnit lärare som använder läxan för att främja inre ansvarstagande och som har som mål med hela sin undervisningspraktik att utöva bildningsuppdraget.

Kopplingen mellan bildningsuppdraget och ett inre ansvarstagande är att vi som lärare enligt bildningsuppdraget skall se till att eleverna utvecklas till fria, ansvarstagande människor som genom sina liv gestaltar demokratiska värden. Detta formuleras i läroplanen, som definierar vårt normativa uppdrag, enligt följande:

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt deltaga i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar.
(s 5)

6.5 Avslutande diskussion

I morgondagens samhälle är det i långt högre utsträckning än idag upp till varje människa att skapa ett innehåll, finna meningsfullhet och sammanhang i sitt liv. I detta ingår självständighet som en faktor för att kunna följa sin egen övertygelse och inte falla till föga för trycket från karismatiska ledare och konsumtionssamhällets hets. Skolans uppgift är att möjliggöra för dagens elever, som är morgondagens vuxna, att utveckla de färdigheter och förmågor som hjälper individen att förstå världen.

6.5.1 Får man som lärare i den svenska skolan idag ge vilken läxa man vill?

Vi har i denna diskussion dragit slutsatsen att det är lärarens ansvar att även beträffande läxan, som är en del av skolans helhet, utöva bildningsuppdraget och låta elever utveckla kunskapens alla former. Att enbart koncentrera sin läxa till färdighetsträning och faktainläring stämmer föga överens med intentionerna i bildningsuppdraget. Såväl undervisningen som läxan måste enligt vår

bestämda uppfattning bidra till att utveckla de färdigheter och förmågor som gör att man kan klara sig i en värld som ändrar sig i en allt snabbare takt.

6.6 Vidare funderingar

I och med denna arbetsprocess har det väckts ytterligare frågor som är både angelägna och intressanta att diskutera men som knappast ryms i detta examensarbete. Nya trådar finns att dra i, för den som känner sig manad.

Vissa lärare i vår undersökning nämner att det under elevens skolpliktiga tid inte finns utrymme för all färdighetsträning som krävs. Utifrån detta argumenterar man och kommer fram till att det är rimligt med cirka 30 minuter läsläsning om dagen. Detta innebär, lågt räknat, en övertid för eleven på cirka 150 timmar per år. Detta väcker frågan, vad gör man av den tid man har i skolan?

Dessutom efterfrågar vi ett specialpedagogiskt perspektiv på läxan där man funderar över konsekvensen för så kallade "svaga" elever. Är det bara de "duktiga" eleverna som får slarva med sin läxa?

7. REFERENSER

- Bae, B. (1996). *Voksnes definisjonsmakt og barns selvopplevelse*. Det interessante i det alminnelige. En artikkelsamling. Pedagogisk forum
- Carlgren, I. och Marton, F. (2002). *Lärare av i morgon*. Kristianstad: Lärarförbundet
- Colnerud, G. och Granström, K. (2002). *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm: HLS Förlag
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Foucault, M. (1987). *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag
- Hellsten, J-O. (1997). *Läxor är inget att orda om*. Läxan som fenomen i aktuell pedagogisk litteratur: Pedagogisk Forskning i Sverige 1997 årg 2 nr 3
- Juul, J. och Jensen, H. (2005). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Runa förlag
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Leo, U. (2004). *Läxor är och förblir skolarbete*. Malmö högskola
- Liedman, S-E. (2002). *Ett oändligt äventyr. Om människans kunskaper*. Stockholm: Bonnierpocket
- Marton, F. och Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin. *Ansvar, moralfilosofiskt, juridiskt och statsvetenskapligt begrepp*. (hämtat från Internet 080520) <http://www.ne.se/jsp/customer/login.jsp>
- SOU 1992:94 *Skola för bildning*. Betänkande av Läroplanskommittén
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Sundström, U. (2008). *Föräldrakontakten starkt skäl för läxor*. Lärarnas Tidning, (9), s 6
- Trost, J. (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Utbildningsdepartementet: *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo 94. <http://www.skolverket.se/sb/d/468>
- Westlund, I. (2007). *Läxan – en svårfångad företeelse*, Forskning om lärares arbete i klassrummet: Pedagogisk forskning: Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

INTERVJUGUIDE – LÄXOR

Får vi spela in intervjun med dig?

Du får välja att inte svara på en eller flera frågor.

Du kan välja att avbryta intervjun när du vill.

Dina uppgifter kommer att avpersonifieras i det färdiga examensarbetet.

PERSONALIA

Namn

Ålder

Examensår

Utbildning

Hur är din tjänst upplagd?

Vilken årskurs undervisar du?

INTERVJUFRÅGOR

Använder du läxor?

- Vad ger du då för läxor?
- Vad är syftet med dina läxor?
- Vad vill du att barnen ska lära sig av dina läxor?
- Ger du olika typer av läxor?
- Vad är fördelarna med att ge läxor?
- Ser du några dilemman med läxor?
- Hur skulle det bli om du struntade i att ge läxor? Finns det ett alternativ till läxor?
- Tror du att dina elever lär sig mycket av sina läxor? I så fall vad lär de sig?
- Vad tror du blir den långsiktiga konsekvensen av den sortens läxor du ger?
- Hur tror du att läxor påverkar barnens lärande?

Hur konstruerar du en läxa?

- Ger du olika läxor till olika barn?
- Finns det rättviseaspekter på läxan som arbetsform?
- Hur ser du på dina elevers olikheter betydelse i samband med läxor?

Är läxor ett bra sätt att få reda på vad barnen har lärt sig eller kan?

- Använder du läxor för att se vad barnen har lärt sig eller kan?
- Hur använder du läxresultat?
- På vilket sätt tror att läxor kan vara ett bra sätt för barn att lära sig någonting?

Kan barnen själva bidra med något som är värdefullt i läxsammanhang?

- Kan den enskilde föräldern eller familjen bidra med något som är värdefullt i läxsammanhang?
- Kan den enskilde föräldern eller familjens kunskap tas tillvara i samband med läxor?

Anser du att det sker en dialog med hemmet i och med barnens läxor?

- Hur ser det på läxans roll när det gäller dialog och samspel med hemmen?
- Hur lång tid tror du att dina elever lägger på läxor?
- När tror du att barnen gör sina läxor?
- Hur ser du på förhållandet mellan läxor/fritid/lek?
- Hur ser du på din rätt att använda barnens icke skolpliktiga tid, d.v.s. fritid till skolarbete?

Hur skulle du beskriva barns förutsättningar att få hjälp med sin läxa?

Hur skulle du vilja utforma en helt idealisk läxa ur lärandesynpunkt?

Vad är den allra sämsta läxa du kan tänka dig ur lärandesynpunkt?

Vad har du för pedagogiska och teoretiska inspirationskällor?

- Vad tycker du är viktigt att barnen lär sig?

Har jag uppfattat dig rätt att...?

Hur tänker du kring detta?

Kan du motivera ditt svar?

Vad menar du med det?

Kan du utveckla det?

Hur menar du då?

Berätta mera?

TYSTNAD

Bilaga B: Brev till informanter

Hej!

Dessa frågor kommer intervjun i huvudsak att handla om:

Använder du läxor?

Vad ger du då för läxor?

Hur konstruerar du en läxa?

Är läxor ett bra sätt att få reda på vad barnen har lärt sig eller kan?

Kan barnen själva bidra med något som är värdefullt i läxsammanhang?

Hur lång tid tror du att dina elever lägger på läxor?

Hur skulle du beskriva barns förutsättningar att få hjälp med sin läxa?

Hur skulle du vilja utforma en helt idealisk läxa ur lärandesynpunkt?

Vad är den allra sämsta läxa du kan tänka dig ur lärandesynpunkt?

Vad har du för pedagogiska och teoretiska inspirationskällor?

Vänliga hälsningar

Lina Hatteböl och Marcus Pinzani